

Intervencions museogràfiques a Catalunya I

Any 2015

F. Xavier Menéndez i Pablo

20/03/2019

Abstract

Crònica que recull les realitzacions museogràfiques -nous museus i noves o reformes d'exposicions permanents en museus, monuments i centres afins- inaugurades o obertes al públic a Catalunya l'any 2015. S'informa breument de cadascuna de les inauguracions detectades, amb dades molt resumides sobre continguts i inversions, obtingudes principalment de webs i mitjans de comunicació. Es segueix el següent ordre (segons titularitat): museus locals, Barcelona ciutat (museus públics), Generalitat, museus privats i centres de MD. L'objectiu es evidenciar la gran quantitat de realitzacions any rera any sense una planificació de país.

Museus locals

1.1. Nous museus i centres d'interpretació

- El 24 de gener del 2015 es va inaugurar la primera fase del [Museu de Viladecans](#), situat a la planta baixa de **Can Amat**, de titularitat municipal. L'equipament consisteix en una exposició permanent d'història local, dotada d'un audiovisual, una recreació d'una cuina tradicional, una selecció diacrònica d'objectes dels fons del museu, el *Pati del passat* amb objectes agrícoles rellevants i una sala d'exposicions temporals (el Celler). Queda pendent d'executar la següent fase del centre, enfocada principalment a rehabilitar les plantes superiors de Can Amat per tal recrear una casa benestant del segle XIX.
- El 21 de desembre del 2015 es va inaugurar un nou **centre d'interpretació a Manresa** dedicat a sant Ignasi, amb el títol [Espai Manresa 1522. La ciutat d'Ignasi](#) i ubicat al Teatre Conservatori, on abans hi havia l'antic convent de Sant Domènec de Manresa. L'espai evoca l'estada d'Ignasi de Loiola a Manresa durant onze mesos (1522-1523) i és una de les accions incloses al Pla Director Manresa 2022 per celebrar el cinquè centenari de la seva visita a la ciutat. La sala museïtzada ocupa 194,62 m² i està dotada d'una gran maqueta, un audiovisual i materials pictòrics, escultòrics i arquitectònics de l'antic convent que pertanyen al fons del Museu Comarcal. El pressupost, que ha pujat als 288.116 euros, corre a càrrec del Pla de Foment del Turisme de la Generalitat i ha estat executat per l'ajuntament de Manresa el 2015: l'obra civil ha costat 110.836 euros i la museografia, 177.280. La intenció del centre és atraure visitants i turistes, especialment pelegrins de la ruta ignasiana. Es tracta que els visitants de la Cova de Sant Ignasi (fora del nucli urbà) s'acostin al centre, i és per això que el juny del 2015 es va traslladar el centre d'acollida de pelegrins des del santuari de la Santa Cova al Museu Comarcal de Manresa. Durant el 2015, també s'han dut a terme obres de restauració a la balma o cova, al santuari, on Ignasi va meditar durant la

seva estada a Manresa. Al Museu Comarcal, s'està construint el nou centre d'acollida de pelegrins en el marc de les obres que s'estan realitzant entre el 2016 i el 2018, subvencionades per un FEDER.

- El 18 d'octubre del 2015, es va inaugurar el [centre d'interpretació d'art religiós Art Ecclesia](#), a **Veciana**, a l'església de Santa Maria de Segur, que feia més de quaranta anys que estava tancada. El centre està promogut per l'ajuntament de Veciana amb la col·laboració de la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat, la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal de l'Anoia i el Bisbat de Vic. Aquest darrer ha cedit l'ús de l'immoble a l'ajuntament. El projecte ha costat un total de 243.000 euros a càrrec de les quatre administracions. El Departament d'Agricultura ha aportat un ajut europeu Leader de 100.000 euros i la Diputació, una subvenció de 60.000 euros més.
- El 17 de gener del 2015, va tenir lloc la inauguració de [l'Espai Ceretània-Centre d'Interpretació del Castellot de Bolvir](#). El centre, impulsat per l'ajuntament de Bolvir, interpreta i contextualitza el poblat ibèric de prop de Bolvir (que també té fases romanes i medievals) i ofereix un relat ampli i global de la història i la realitat de la Cerdanya. L'edifici, de més de 1.000 m² de superfície, està ubicat al mateix jaciment i compta, a més de l'exposició permanent, amb un espai de recepció, una sala polivalent, un laboratori d'arqueologia i un magatzem. Les obres, que van començar la tardor del 2012, han costat prop d'un milió d'euros, 570.000 dels quals provenen de fons FEDER (Catalunya 2007-2013, eix 4, programa Viure al poble més) i de la Generalitat i la resta, del propi ajuntament.
- El 19 de març del 2015, es va inaugurar el [Centre paleoambiental espai Dinosfera](#), a **Coll de Nargó**, dedicat al món dels dinosaures. Aquest centre d'interpretació s'ha especialitzat principalment en la nidificació (nius i ous). El projecte ha comptat amb una subvenció del Departament d'Agricultura de la Generalitat, a proposta del Grup d'Acció Local Leader Consorci Alt Urgell Cerdanya, per valor de 107.650 euros. Aquest centre, juntament amb el Museu d'Isona i la Conca Dellà i, des del 2017, també amb el Centre d'Informació de Fumanya, al Berguedà, integren un node de gestió museística conjunta que funciona des del 2016 a càrrec de l'Institut Català de Paleontologia (ICP), amb l'impuls del Departament de Cultura i sota el paraigües del projecte Dinosaures dels Pirineus.
- El 28 de febrer del 2015, es va inaugurar el [Centre d'Interpretació del Montsec de Meià](#), a **Vilanova de Meià**, que té l'aspiració d'esdevenir una referència en exposicions geològiques i paleontològiques a la zona del Montsec. Inicialment, l'exposició compta amb uns dos-cents fòssils provinents de la col·lecció privada de la família García-Castellanos i que han estat donats a l'Ajuntament. El projecte ha gaudit del suport de la Diputació de Lleida i de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (IEI), concretament de la secció de paleontologia.
- El 13 d'octubre del 2015, a **l'Estany**, es va posar en funcionament el [Centre de Visitants l'Estany, Història i Natura](#), un centre d'interpretació del paisatge natural i cultural ubicat a la planta baixa de la Casa de Cultura. Es tracta d'un equipament municipal que recull diversos serveis: l'oficina d'atenció ciutadana de l'Ajuntament i el centre de visitants a la planta baixa, una sala polivalent a la primera planta i la sala de lectura a la segona. El centre s'ha creat amb l'objectiu d'acollir els visitants i derivar-los cap al descobriment del patrimoni local a partir de diverses rutes senyalitzades. El projecte museogràfic, que va suposar la rehabilitació de l'edifici, es va finançar amb un préstec Viure al poble de 960.000 euros i va estar assessorat per l'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de la Diputació de Barcelona. El 2014, es va celebrar el concurs i la corresponent adjudicació de les obres, que van començar el novembre del mateix any. El centre està al costat del Monestir de l'Estany i del seu museu, que depèn del Bisbat de Vic.
- El 2015, a **Agullana**, va obrir les portes un equipament museogràfic ubicat a la plaça major del poble que comparteixen, d'una banda, el [Centre d'Interpretació sobre l'Exili Cultural Català](#), vinculat al **Museu Memorial de l'Exili de la Jonquera (MUME)** i finançat amb fons del mateix MUME i de la Universitat de Girona, i, de l'altra banda, una exposició sobre arqueologia de la necròpoli de Can Bech de Baix.
- A finals del desembre del 2014, va obrir al públic la [casa museu de la pintora naïf Carme Rovira](#) a **Vilassar de Mar**. L'artista de Vilassar va cedir la seva casa a l'Ajuntament el 2005 per transformar-la en un museu, però el mal estat de l'immoble, que va requerir obres de reparació per un valor de 45.000 euros, ha endarrerit l'obertura de l'equipament. El fons de la mostra està format per tres-cents vint-i-set obres entre pintures, escultures i ceràmiques

i inclou el mobiliari i els objectes personals de l'artista, traspassada el 1985. Actualment, l'immoble té una part llogada, la qual cosa podria permetre l'ampliació del centre en el futur.

1.2. Museus registrats existents. Ampliacions o remodelacions

· El 28 de març del 2015, es va inaugurar [Can Marfà Gènere de Punt](#) a **Mataró**, la nova instal·lació del Museu de Mataró que acull la col·lecció de maquinària tèxtil de la Fundació Vilaseca. La nova antena del museu ocupa la nau petita de l'antiga fàbrica tèxtil Can Marfà, la rehabilitació de la qual, iniciada el 2010, va costar 4,2 milions d'euros i va comptar amb ajuts de l'Estat. El projecte arrenca d'un compromís del 1996 entre l'Ajuntament i la Fundació, concretat el desembre del 2013 amb la signatura d'un conveni segons el qual la Fundació donava els fons a la ciutat (més de 3.000 objectes) i l'Ajuntament es comprometia a crear l'equipament.

El nou espai museístic comença en una primera fase amb l'exposició permanent *Mataró, capital del gènere de punt*, que exhibeix una petita mostra de la col·lecció formada per dues-centes trenta peces a la primera planta de l'edifici, i amb l'habilitació de la planta baixa per oferir espais d'acollida, polivalents i per a exposicions temporals. L'adequació global de la nau per al museu ha costat 180.000 euros. En un futur, es preveu una segona fase que encara està pendent de rebre finançament per instal·lar més fons, tallers didàctics i el fons documental a la segona planta, i també per traslladar la resta del fons a un nou magatzem.

D'altra banda, el museu disposa des del 2015 d'un nou equipament destinat als seus serveis d'arqueologia: el [Centre de Patrimoni Arqueològic i Natural](#) del Museu de Mataró, situat a Can Boet. La masia de can Boet correspon a l'antic equipament de Can Xalant, el centre de producció artística tancat per l'ajuntament el 2013.

Façana de la nau petita de Can Marfà. Fotografia:
Museu de Mataró.

- El 26 de setembre del 2015, es va inaugurar l'exposició permanent del [Museu de Premià de Dalt](#), anomenada *La Vall de Premià en el marc de la Laietània* i que consisteix en una sala dedicada a l'arqueologia local i, especialment, al poblat Ibèric de la Cadira del Bisbe. La nova exposició (que, de fet, serà la permanent del museu municipal, que gairebé no en tenia) ha gaudit del suport tècnic i econòmic de l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i ha permès exposar un conjunt de materials rellevants d'època romana que el Museu havia ingressat uns anys enrere, corresponents al seu terme i procedents del Museu de Premià de Mar.
- El 29 de març del 2015, l'ajuntament del **Masnou** va reobrir al públic la [Casa de Cultura](#) amb nous serveis, com un punt d'informació turística a la planta baixa o una sala d'exposicions temporals i una mostra permanent amb les obres més destacades de la col·lecció d'art municipal a la primera planta. L'oferta es complementa amb una *app* que ofereix un itinerari de disset punts pel Masnou sota el títol *El Masnou, terra de mar* i que va activar-se el 5 d'octubre del 2015. El projecte *El Masnou, terra de mar, recuperació del patrimoni local* està impulsat per l'Ajuntament i gestionat pel **Museu del Masnou** i consisteix en la recuperació de tres espais emblemàtics: la Casa de Cultura, el parc del Llac i la Mina Museu d'Aigua. Ha costat un total de 640.000 euros, procedents de fons europeus (el 50%) i de la Diputació (130.000 euros).
- El 19 d'abril del 2015, va tenir lloc la reobertura parcial de la [Casa Museu Àngel Guimerà del Vendrell](#) després de cinc anys de tancament i obres. Es van condicionar la planta baixa i la primera de cal Guimerà, però es van deixar pendents d'habilitar les dues plantes superiors, on està previst ubicar el Centre d'Estudis Documentació Guimerà. L'obra ha costat 1,8 milions d'euros a càrrec de l'Ajuntament, el fons FEDER, la Diputació de Tarragona, l'Estat (Turisme) i la Generalitat. La nova museografia permetrà conèixer millor i sense guia la vida i l'obra del cèlebre dramaturg català del segle XIX a la casa on va passar la infantesa i la joventut. Mentrestant, el [Museu Arqueològic del Vendrell](#), que formava part de cal Guimerà, segueix tancat al públic des del 2010.
- El [Museu de les Mines de Cercs](#) va invertir l'estiu del 2015 200.000 euros amb un ajut FEDER 2007-2013 per millorar la seva eficiència energètica, amb intervencions a l'àrea de recepció, a l'espai de l'Horari del Minera i a la façana de l'edifici de la mineria del segle XXI, on s'ha instal·lat un jardí vertical amb gairebé 6.000 plantes.
- El [Museu de Ciències Naturals La Tela de Granollers](#) ha enriquit la seva oferta al públic amb l'obertura, el juny del 2015, de dues noves aules museïtzades, una de paleontologia i l'altra de malacologia, anomenades respectivament "Joan Maria Viadera" i "Frederic Travi" en honor als seus col·leccionistes. L'aula de paleontologia es va poder muntar gràcies a la donació que la filla de Viadera va fer el 2010 de més de 5.000 peces, principalment de botànica i de fauna invertebrada.
- El 15 de març del 2015, l'ajuntament de Premià de Mar va inaugurar el [Museu Romà de Premià](#), aixopluc del jaciment romà de **Can Ferreres**, que s'ha obert al públic sense museïtzar i que depèn del [Museu de l'Estampació de Premià de Mar](#). Es tracta d'un edifici octogonal tardorromà únic i singular, de 550 m², que es coneix pràcticament sencer i que s'ha preservat gràcies a la construcció d'un espai soterrat a principis dels anys 2000. El jaciment estava pendent de restaurar i d'interpretar per fer-lo apte per a visites, però la inversió realitzada el 2014, 165.000 euros procedents de subvencions de la Generalitat (Pla de Barris) i de la Diputació de Barcelona, es va limitar a restaurar l'espai i remodelar l'edifici que l'alberga per possibilitar-hi l'accés del públic. La museïtzació del conjunt queda, així doncs, pendent per a més endavant.
- El 22 de febrer del 2015, l'ajuntament d'Igualada va inaugurar la nova [Casa de la Festa](#) a la Sala del Vapor del **Museu de la Pell d'Igualada**. Així, la Casa de la Festa es trasllada de l'antic escorxador on s'estava a un nou espai habilitat i museïtzat específicament per interpretar i posar en valor la Festa Major d'Igualada.
- El **Museu Torre Balldovina de Santa Coloma de Gramenet** va instal·lar, el juny del 2015, una nova **senyalització al poblat ibèric Puig Castellar**. Els nous plafons, que complementen els que ja estaven col·locats, informen el visitant sobre diferents aspectes de la cultura ibèrica i sobre el poblat colomenc en particular.

1.3. Col·leccions i centres d'interpretació no registrats existents. Ampliacions o remodelacions

- L'11 de gener del 2015, es va inaugurar a **Taradell** la **Cabanya de l'Alzinar de la Roca**, un cobert propietat de l'ajuntament de Taradell adaptat **com a nova seu principal de l'Ecomuseu del Blat** i com a punt físic d'atenció als visitants i de derivació als diferents equipaments que integren l'Ecomuseu, però el centre va tancar les portes només mig any més tard. Les obres d'adequació de l'espai van tenir lloc el 2014 gràcies a una subvenció de la Diputació de Barcelona per a l'arranjament d'edificis singulars. L'Ecomuseu del Blat, format per diversos museus i col·leccions de la comarca d'Osona, està impulsat, des del 2012, per l'ajuntament de Taradell, la Universitat de Vic (UVic) i l'associació Els Tonis de Taradell. El 2017 es va crear una associació per impulsar el projecte amb ajuntaments, entitats i la UVic: la Xarxa de patrimoni rural. Ecomuseu del Blat.
- El 22 d'octubre del 2015, va obrir les portes l'**Espai Goya**, a la **Masia de Can Cabanyes** de **Vilanova i la Geltrú**, un museu dedicat al Romanticisme que gestiona el Consell Comarcal del Garraf. El 2013, es van autenticar com a obra de Francisco de Goya dotze gravats que s'havien localitzat a la biblioteca i als magatzems de la casa. Aquestes peces han estat atribuïdes a assajos de la sèrie "Disparates" de Goya i són, per tant, d'alt valor documental. Conseqüentment, el centre va decidir remodelar la seva exposició permanent i altres espais per dedicar una sala específicament a la mostra dels dotze gravats ja restaurats de Goya. El concurs del projecte museogràfic es va convocar a finals del 2014.

1.4. Museïtzació de jaciments arqueològics i de monuments a l'aire lliure

- El 24 de gener del 2015, va tenir lloc la presentació i obertura al públic de la **necròpoli del Monestir de Santa Maria de Ripoll**, restaurada i museïtzada. El projecte ha estat impulsat per l'ajuntament de Ripoll i pel Patronat del Monestir i ha comptat amb el suport de la Diputació de Girona.
- L'any 2015, es va obrir per a la visita pública un tram de dos-cents metres de la **muralla medieval** de Remolins, des de la Torre del Célio fins a les avançades de Sant Joan, a **Tortosa**. L'ajuntament de Tortosa va invertir uns 60.000 euros per restaurar l'espai i fer-lo accessible.
- El 28 de març del 2015, va tenir lloc l'acte d'inauguració del nou sender i itinerari de visita del **poblat ibèric del Puig Castell de Samalús** (Cànoves i Samalús), que ha estat impulsat per l'ajuntament local i ha disposat del suport de la Diputació de Barcelona. La intervenció va incloure la restauració de la muralla i la senyalització dels espais principals amb plafons. Les excavacions es van iniciar el 2011.
- El 7 de novembre del 2015, es van inaugurar les obres de museïtzació del **jaciment ibèric de Font de la Canya** situat a **Avinyonet del Penedès**, impulsades per l'Ajuntament i realitzades per la Diputació de Barcelona a través del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local o SPAL i amb un ajut directe de 52.000 euros. Les excavacions, iniciades el 1999, han descobert un celler, un camp de sitges i diverses restes d'hàbitat. Els treballs han comportat la consolidació de les estructures, obres per controlar la circulació de les aigües de pluja, l'adequació d'accessos, la construcció d'una pèrgola per aixoplugar els visitants i la instal·lació de plafons informatius.

Centre d'Interpretació del jaciment ibèric Font de la Canya (Avinyonet del Penedès, Barcelona, 2016). Fotografia: cortesia de F. Xavier Menéndez i Pablo.

Museus públics de la ciutat de Barcelona

L'ajuntament de Barcelona gestiona un ampli ventall de museus i participa en la gestió d'altres. En el mandat anterior (2011-2015), es va trepitjar l'accelerador per inaugurar el Born (2013), acabar el DHUB (inaugurat el desembre del 2014) i crear el nou Museu de les Cultures del Món (inaugurat el febrer del 2015).

2.1. El Disseny Hub Barcelona (DHUB)

El **Disseny Hub Barcelona** (DHUB) o [Museu del Disseny de Barcelona](#) es va inaugurar finalment el 3 de desembre del 2014 després d'un llarg procés. El gran edifici de nova planta, ubicat a la plaça de les Glòries, estava pràcticament per estrenar des del 2012, quan es van acabar les obres iniciades el 2009. Entre el 2012 i el 2014, es van celebrar diverses presentacions públiques del contenidor (el vuitantè aniversari del Museu d'Arts Decoratives el 18 de desembre del 2012 o la Nit dels Museus el 18 de maig del 2013). El 5 de febrer del 2014, l'Ajuntament va presentar el projecte museogràfic de l'espai amb el nom definitiu de **Museu del Disseny de Barcelona**, que ja no s'ha d'anomenar DHUB però sí Disseny Hub Barcelona. Finalment, l'Ajuntament s'havia decidit per impulsar el trasllat de les col·leccions i del projecte museogràfic després d'un període de dubtes i retards degut a la prioritització d'altres projectes municipals, principalment el Born CC i el Museu de les Cultures del Món.

Efectivament, una part dels 10 milions d'euros que el consistori es va estalviar amb la licitació del Born s'ha pogut destinar a la museografia del DHUB. D'altra banda, el 28 d'abril del 2014, el DHUB va obrir al públic el nou Centre de Documentació del Museu, amb més de 900 m² de superfície i vint-i-dos mil documents registrats. Mentrestant, els centres originals s'han dedicat a l'execució del trasllat de les col·leccions i a la culminació del projecte museogràfic. S'han traslladat al DHUB els fons dels museus d'Arts Decoratives, Tèxtil i de la Indumentària, d'Arts Gràfiques, de Ceràmica i també de l'antic museu de carruatges, un total de setanta mil objectes. El 3 de març del 2013, el Museu de Ceràmica havia tancat les seves portes al Palau de Pedralbes per preparar el seu trasllat.

En paral·lel, el DHUB ha anat sumant socis durant aquest temps. El 2013, l'Assemblea del Foment de les Arts i el Disseny (FAD) va aprovar el seu trasllat al nou DHUB i la seva participació en l'òrgan de govern del museu

juntament amb l'Ajuntament i el Barcelona Centre de Disseny (BCD). D'aquesta manera, van alliberar la seva seu al Convent dels Àngels per a l'ampliació del MACBA. L'Ajuntament ha volgut sumar altres institucions disposades a ocupar part dels enormes espais del DHUB, en part també per compartir els 3,8 milions d'euros anuals que es calcula que costa el manteniment de l'edifici.

El centre disposa de 25.000 m² i ha costat 100 milions d'euros, vint dels quals la Generalitat encara deu a l'Ajuntament. L'edifici es compon de cinc exposicions: quatre són semipermanents (tres d'una durada de cinc anys i una de tres), una per planta, i estan dedicades al disseny gràfic, al disseny industrial, a la indumentària i a les arts decoratives aplicades; el cinquè espai, de 5.000 m², està reservat per a exposicions temporals. El nou equipament exposa més de mil nou-centes peces de les setanta mil del fons, i la resta romanen a les àmplies reserves de l'immoble, de 2.000 m². El projecte museogràfic ha costat 2,9 milions d'euros i el pressupost de funcionament per al 2014 era de 2,5 milions. El museu pretén mostrar l'evolució de les arts decoratives fins a les arts aplicades d'autor amb una museografia que es renovarà constantment.

Per acabar, com a nota final, no es va activar la gran pantalla frontal de leds de la "grapadora", com es coneix l'edifici popularment, a la qual es va renunciar el 2011 degut al seu cost elevat.

Edifici Disseny Hub Barcelona. Fotografia:
Lourdes Jansana, Museu del Disseny de
Barcelona.

2.2. El Museu de les Cultures del Món i el Museu Etnològic de Barcelona

El 7 de febrer del 2015, es va celebrar la inauguració del [Museu de les Cultures del Món](#), un dels projectes estrella de l'ajuntament barceloní en el mandat 2011-2015 i que es va realitzar en un temps rècord. Aquest nou centre municipal, que havia d'obrir-se al públic el juny del 2014, es va definir el 2012 a partir d'un replantejament de l'adquisició de la col·lecció Folch l'any 2011, dues mil tres-centes setanta peces cedides a l'Ajuntament durant vint anys per exposar-les al [Museu Etnològic de Barcelona \(MEB\)](#).

El nou museu, dedicat a l'etnografia no occidental, planteja un "viatge per l'art a través del món". El fons se sustenta en la col·lecció Folch (tot i que, en realitat, només exposa una petita part del fons), però també inclou altres col·leccions privades i part dels fons "exòtics" del MEB. Per exemple, el col·leccionista Jordi Clos va cedir al Museu trenta-set peces d'art precolombí el gener del 2015.

El 2014, van finalitzar les obres de rehabilitació de la seu del museu (el Palau Nadal, antiga seu de la col·lecció Barbier-Muller que es va tancar el 2012, i el Palau Marquès de Lió, dos palaus gòtics contigus del carrer Montcada, amb tres plantes i uns 3.873 m² de superfície total) i es va negociar la compra d'un altre local contigu, de 350 m²

més. El 2013, es va informar que el pressupost global seria de 5 milions d'euros, però més endavant es va anunciar una rebaixa que el va tancar en 4,1 milions. El projecte museogràfic es va redactar el 2014 i es va licitar a principis del mateix any per 2 milions d'euros, encara que finalment va costar-ne 2,4. No obstant això, el novembre del 2014, l'Ajuntament va reconèixer que la rehabilitació dels dos palaus havia costat un total de 7,6 milions d'euros. Una part de la inversió va provenir de l'aportació plurianual (2012-2015) de la Diputació de Barcelona a l'Ajuntament. Segons es s'havia publicat el mes de maig del 2013, dels 30 milions d'euros pactats amb el consistori barceloní, 11 estaven dedicats al futur Museu de les Cultures del Món (i també al Museu Casa Verdaguer, MUHBA), 12 al castell de Montjuïc i només 1 al projecte museogràfic del Museu Marítim. El cost del manteniment anual del museu s'eleva a 1,6 milions d'euros.

L'exposició permanent del museu mostra cinc-centes vint-i-nou peces (tres-centes trenta-sis de la col·lecció Folch, cent vint del MEB i seixanta-una d'altres col·leccions privades) organitzades per continents (Àfrica, Àsia, Oceania i l'Amèrica precolombina), a més d'un espai que tracta els palaus en si. Cal citar, en relació als fons privats, les trenta-set peces de la col·lecció de la Fundació Clos; les vint de la col·lecció Vall-llosera i les deu del Museum of Archaeology and Anthropology de Cambridge, que les ha prestat fins al 2018. L'equipament compta amb una botiga, una sala d'actes, una petita sala per a exposicions temporals, oficines i aules-taller.

Exposició permanent del Museu de Cultures del Món de Barcelona. Fotografia: Associació de Museòlegs de Catalunya.

Aquest projecte va desfermar una notable polèmica a la ciutat, perquè, mentre es creava el museu, amb la important inversió que això comportava, el MEB estava redactant una reforma museogràfica de gran volada per a la qual no semblava que hi hagués partida d'execució. Diversos sectors polítics i professionals van titllar el nou Museu de les Cultures del Món d'innecessari. Criticaven que s'hagués anteposat al MEB i el vinculaven a un projecte personal del cap de patrimoni cultural municipal. D'altra banda, quan el nou museu va obrir les portes, encara no se'n coneixia el model de gestió. Tindria una direcció conjunta amb el MEB o separada?

Finalment, el 4 d'octubre del 2015, es va inaugurar la nova exposició permanent del MEB, que renovava totalment els continguts anteriors. L'edifici, ubicat a Montjuïc, estava considerablement en mal estat, i per això l'any 2012 va ser objecte d'una profunda rehabilitació que va costar 2 milions d'euros. Des de llavors, el museu havia estat tancat al públic (encara que el MEB va organitzar quinze exposicions temporals per tot el territori en aquell període). Durant tots aquests anys, l'equip del museu va reordenar els fons i va elaborar el nou projecte museogràfic, que després va patir modificacions successives per tal d'adaptar-se a la decisió política de crear el nou museu del carrer Montcada, la qual cosa va comportar que el MEB perdés alguns dels seus fons no occidentals. L'Ajuntament va anunciar, el novembre del 2013, que el nou MEB obriria les portes a finals del 2014 o a principis del 2015 per mostrar exclusivament el patrimoni etnogràfic català. D'aquesta manera, el nou projecte d'identitat catalana del

MEB havia d'encaixar amb el gran projecte del Nou Museu d'Història de Catalunya, el museu nacional "de societat" sobre l'arqueologia, la història i l'etnologia que la Generalitat, segons el Pla de Museus del 2012, s'havia plantejat crear a Barcelona. La decisió va provocar crítiques i debat, i la polèmica va esclatar als mitjans el desembre del 2014. Un sector de l'etnologia catalana i el mateix MEB es resistien a acceptar un museu identitari, folklòric, tradicional, reduccionista, rural i pessebrista. El febrer del 2015, l'Ajuntament va presentar el projecte (pressupostat en 3,1 milions d'euros per a les obres del 2012 i en 1,4 per al treball museogràfic), reiterant la seva intencionalitat identitària però rectifican-ne parcialment l'abast, enfocant-lo de manera més moderada i integradora ("fons catalans amb conceptes universals") i acceptant dirigir els dos museus en una mateixa direcció. També se'n va anunciar la inauguració per al juliol del 2015. Amb tot, el plantejament museogràfic no encaixava del tot amb el projecte de l'equip del MEB, que volia anar més enllà del fons etnogràfic tradicional, procedent principalment de l'antic Museu d'Arts i Indústries Populars, i enllaçar amb les cultures immigrades que actualment són presents a Catalunya. Finalment, amb el canvi de govern municipal, el MEB va recuperar part del seu projecte museogràfic original després de redactar-ne fins a dotze versions successives i diferents.

D'altra banda, i per acabar-ho d'adobar, el nou consistori va decidir fusionar els dos centres, el MEB i el Cultures del Món, sota una única direcció i subordinar el centre del carrer Montcada al MEB. De fet, actualment, el museu es denomina Museu Etnològic i de les Cultures del Món. Amb aquesta decisió, es va fer callar algunes veus que demanaven, a principis del 2015, el tancament del Museu de les Cultures del Món, argumentant que era innecessari i que no rebia prou visitants.

El nou Museu Etnològic de Barcelona es distribueix en cinc plantes: a la primera, hi ha la recepció; a la segona, l'exposició permanent; a la tercera, la sala d'actes; a la quarta planta hi ha la sala d'exposicions temporals i, a la planta zero, la reserva visitable. La nova permanent, a la primera planta, proposa una reflexió sobre diversos aspectes rellevants i universals de la vida quotidiana mitjançant la comparació i combinació, per àmbits i temàtiques, d'objectes de diferents tipologies i procedències. Així, el museu pretén superar l'antropologia basada en classificacions històriques, culturals o acadèmiques i oferir, a través dels objectes, una visió més global, social, universal i conceptual que reflecteixi la complexitat de les societats humanes. L'objectiu és ensenyar significats a partir de les coses, dels objectes, i que aquests es deixin sentir. Sense caure en les escenografies, s'han creat sis àmbits amb "bodegons" de peces que han de provocar una doble emoció estètica i científica: La barca del pescador, La premsa, La cabana, El teler, El manxó i L'armari d'apotecari. També s'ha creat un mur-fris de vint metres de llargada on es presenta un *collage* d'objectes per il·lustrar la festa, la religió, el treball o l'espai domèstic des de la diversitat de cultures. Així, la reorganització de la primera planta ha comportat l'abandonament de l'antiga estructura laberíntica de vitrines i l'aposta per un recorregut no lineal i més lluminós i ampli.

El museu exposa un 10% de la seva col·lecció, composta de setanta mil peces, quaranta mil de les quals pertanyen a Catalunya i a tota la península Ibèrica. És per això que s'ha habilitat, a la planta zero, una mena de reserva visitable, amb quaranta-sis vitrines que exposen centenars d'objectes dels cinc continents i que evocuen l'essència del MEB i dels seus fons tradicionals abans de la reforma. La resta de la reserva està repartida entre un magatzem al mateix museu i un altre fora de Barcelona. En aquesta planta zero, també es rememoren amb plafons les figures dels antics fundadors, pioners i precursors del museu.

D'altra banda, el centre compta amb ascensors a totes les plantes, un nou espai d'activitats pedagògiques, àrees de descans, un espai de marxandatge i una petita sala d'actes o polivalent a la biblioteca.

2.3. El Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)

El 215, el [Museu d'Història de Barcelona \(MUHBA\)](#) va fer un pas ferm en la reforma expositiva de les seves diverses seus, inclosa la principal, amb noves propostes.

- El 16 de març d'aquest mateix any, es va presentar el nou recorregut arqueològic i la **nova exposició del MUHBA Plaça del Rei**, la seu principal del museu, que millora la presentació de l'etapa de **l'antiguitat tardana** (cristianisme i visigots) amb la mostra de 310 m² (dels 4.000 m² totals que ocupa el conjunt monumental del subsòl del museu) d'un sector que fins ara havia estat tancat al públic i que permet conèixer la Barcelona tardoantiga, des

del segle IV fins al VII. En aquest espai, es troba l'aula episcopal i el baptisteri paleocristià excavats els anys setanta del segle passat i que fins ara no eren accessibles. El nou recorregut, batejat com *De Bàrcino a Barcinona*, ofereix interactius estratègicament col·locats i vitrines amb cent vint peces originals procedents de les excavacions. L'estudi d'aquest sector i les excavacions dutes a terme a l'església gòtica dels Sants Just i Pastor han permès concloure que a Barcinona coexistien, en aquesta època, dos cultes, dos bisbes, dos palaus episcopals i dos temples: els corresponents als cultes arrià (practicat per la classe governant goda) i catòlic (practicat per la població local).

- L'11 de març, es va procedir a l'obertura de l'espai remodelat del [MUHBA el Call](#), dedicat a la Barcelona medieval jueva.

- L'1 d'abril del mateix 2015, es va presentar i obrir al públic el nou espai visitable de la [domus romana del carrer Avinyó](#) en el marc d'un projecte realitzat pel Servei d'Arqueologia de la ciutat amb el suport del MUHBA. Al carrer Avinyó número 15, el 2004, es va descobrir i posteriorment restaurar part d'una luxosa casa romana (el *cubiculum* i el *triclinium*) del segle I dC, pavimentada amb mosaics i decorada a les parets i el sostre amb unes pintures notables d'estil pompeià. L'espai, que pertanyia a un propietari ric possiblement anomenat Licinius, és petit i només es pot accedir amb les visites guiades que organitza el MUHBA, i també ofereix la possibilitat de copsar part de l'*intervallum* de la muralla i un forn de pa amb una mola de molí. La museïtzació de la mostra és modèlica, amb una il·luminació exemplar, algunes peces trobades a les excavacions i un audiovisual.

- El 4 d'abril, va ser inaugurada la segona fase del projecte d'adequació museogràfica del [Turó de la Rovira](#), que presenta les bateries antiaèries que protegien la ciutat durant la Guerra Civil i les restes de les barraques del barri conegut com "Los Cañones" instal·lades durant el franquisme. Els treballs, que pretenen consolidar el lloc com a "balconada de la ciutat" per les impressionants vistes de Barcelona en tres-cents seixanta graus que ofereix, han consistit en la restauració i reposició dels elements expositius que ja havien estat instal·lats anys enrere i que han patit diversos actes de vandalisme, problema principal d'aquesta ubicació, així com la rehabilitació i obertura de tres espais que, fins llavors, havien estat tancats al públic: la sala d'oficials, el dormitori de soldats i el lloc del comandament.

En aquesta nova seu, el MUHBA guanya tres espais que ofereixen l'exposició permanent *Barcelona al límit* i un audiovisual amb un relat sobre les bateries aèries del 1938 i sobre el barraquisme, amb testimonis reals. Els dormitoris s'han habilitat com a centre d'acollida de visitants on s'explica una síntesi de la història de la ciutat i un relat de la Barcelona de la guerra, de la postguerra i del barraquisme, fent especial èmfasi en la bateria del Turó de la Rovira i en el barri dels Canons. Al lloc de comandament de la bateria, s'hi ha instal·lat l'audiovisual. Els treballs van durar nou mesos i es van allargar uns quants mesos més fins a l'estiu per tal de millorar els accessos a la mostra. L'espai és obert permanentment amb l'excepció dels tres espais rehabilitats, i el MUHBA hi ofereix noves visites guiades. Actualment, aquest és un dels llocs que desperten més interès de la ciutat, tant per barcelonins com cada vegada més per turistes.

- El maig del 2015, va obrir al públic (sense inauguració oficial pel fet d'estar en ple període electoral) la prefiguració del que pretén ser la seu del MUHBA dedicada a la Barcelona industrial i contemporània: el [MUHBA Oliva Artés](#). A la **fàbrica Oliva Artés**, al cor del Poblenou, després d'una rehabilitació de mínims de l'edifici i de la producció d'una exposició molt austera i amb poques peces, el museu ha aconseguit presentar, en un temps rècord, les credencials per crear una futura seu en aquest espai. El propòsit del MUHBA de fer l'extensió museogràfica de la Barcelona contemporània a l'antiga fàbrica d'Oliva Artés es va oficialitzar el 2010. Aquell any, es va redactar el projecte arquitectònic, guanyat per l'equip BAAS en concurs, que respectava la nau industrial, sense fer-hi gaires intervencions, i proposava la construcció d'un nou edifici adossat a l'entrada per situar-hi l'accés i els serveis. No obstant això, el projecte va quedar aturat el 2012 i no va ser fins al desembre del 2014 que es va fer públic que el projecte s'havia desencallat. L'Ajuntament va abordar la rehabilitació de l'edifici, que ja tenia problemes de conservació per la deterioració de les cobertes, i va executar un projecte mínim d'obres urgents i imprescindibles, però suficients, amb un pressupost rebaixat. Per exemple, es van construir uns lavabos provisionals en un cos afegit. Posteriorment, Hàbitat Urbà va projectar una museïtzació mínima de l'espai, no acabada del tot. El novembre del 2014, s'havia convocat el concurs per licitar la museografia amb un pressupost de 287.131 euros, que incloïa 60.500 euros per a audiovisuals.

Façana del MUHBA Artés. (Oliva Artés, 2015).
Fotografia: cortesia de F. Xavier Menéndez i Pablo.

El resultat ha estat una exposició que, si bé és provisional i prefiguradora, aborda els principals aspectes de la Barcelona dels segles XVIII, XIX i XX com són la indústria, el treball, el moviment obrer, la immigració i la política, amb els seus conflictes socials. La mostra, titulada *Interrogar Barcelona: de la industrialització al segle XXI*, ocupa principalment les naus laterals de l'espai, amb un recorregut que parteix de dotze temes acompanyats de molts textos i fotografies plasmats en unes lones austeres, i té algunes peces rellevants (a pesar que la climatització de l'espai encara està pendent, tant a nivell general com pel que fa a les col·leccions), com un Seat 600 o un Land Rover dels “grisos”. La part central de la nau permet l'organització d'actes i la instal·lació d'exposicions temporals.

- El 21 de març del 2015, després d'un any d'obres de rehabilitació, es van inaugurar les instal·lacions i els jardins exteriors de la [Casa de l'Aigua de Trinitat Vella](#) (o de Montcada), l'estació municipal d'abastiment d'aigua de Barcelona, composta principalment per dos edificis d'estil modernista construïts entre el 1915 i el 1919. Una part del recinte s'ha convertit en un centre d'interpretació i educació ambiental. El MUHBA també s'ha encarregat de museïtzar i obrir al públic el centre d'interpretació. L'exposició permanent *La revolució de l'aigua a Barcelona. Aigua corrent i ciutat moderna*, instal·lada a la galeria subterrània principal, mostra les estratègies i els sistemes de provisió d'aigua a la ciutat des de l'època romana fins a l'actualitat. L'estació de bombeig va deixar de funcionar el 1989 i, fins llavors, regulava la xarxa de distribució d'aigua dels barris del nord de Barcelona. La remodelació de l'espai, centrada en un dels edificis, ha costat 3,9 milions d'euros en diverses fases. A hores d'ara, queda per rehabilitar l'edifici contigu, que correspon a l'ateneu popular de la Trinitat Vella. També s'ha rehabilitat el túnel que connecta la Casa de l'Aigua de la Trinitat Nova amb la de la Trinitat Vella, que es conserva a trams. El 2017, el MUHBA va regularitzar l'horari de visites. Una vegada s'hagin pres una sèrie mesures de seguretat, aquests itineraris incorporaran la visita dels túnels i els dipòsits.

- D'altra banda, la ciutat ha recuperat l'**antiga sala de calderes de la fàbrica Fabra i Coats** de Sant Andreu. Des del 10 de maig del 2015, el MUHBA gestiona i obre al públic aquest espai, que es pot visitar els diumenges. La intenció del museu és crear una nova seu, el [MUHBA Fabra i Coats](#), com un espai patrimonial que expliqui l'antiga fàbrica des de l'òptica del treball i la tecnologia. La recuperació de l'espai MUHBA Fabra i Coats s'ha dut a terme amb la col·laboració de l'Associació d'Amics de la Fabra i Coats, que, a més a més, ha cedit a la ciutat una abundant col·lecció per exposar-la a la sala de calderes que compta amb mil cinc-cents objectes, un voluminós arxiu de documents i fotografies i un notable fons enregistrat de memòria oral dels antics treballadors.

2.4. El castell de Montjuïc

El 26 de febrer del 2015, es va inaugurar el nou [centre d'interpretació del castell de Montjuïc](#). Consisteix en una exposició permanent distribuïda en quatre sales que explica la història de la fortalesa al llarg dels segles i la de la muntanya des de la prehistòria. Els quatre àmbits temàtics són: muntanya de Barcelona; farell, fortí, fortalesa; defensa i repressió i presó i memòria. El relat inclou, entre altres aspectes, els jaciments arqueològics, les pedreres, el cementiri jueu, el far del segle XI i la primitiva torre, així com el mateix castell convertit en un element de repressió de la ciutat, exemplificat en els bombardejos i en els episodis de l'empresonament de Ferrer i Guàrdia i l'afusellament del president Companys. El centre combina audiovisuals interactius, maquetes, fotografies i algunes peces originals, com, per exemple, una làpida del 1306 del cementiri hebreu.

L'exposició ha generat una despesa de 500.000 euros. Amb la inversió, s'ha rehabilitat una part del castell per encabir-hi la mostra permanent i, el gener del 2015, també es va muntar, al pati d'armes, just on s'havia aixecat l'estàtua equestre de Franco, una gran instal·lació artística anomenada *Memòria esfèrica*, obra de Quim Tarrida, consistent en una gran esfera platejada de vuit metres de diàmetre que reflecteix, deformada, la realitat de l'entorn.

2.5. Consorcis en què participa l'ajuntament de Barcelona

- El juny del 2015, l'exposició anomenada *7 vaixells, 7 històries* va obrir les portes al [Museu Marítim de Barcelona \(MMB\)](#), que pertany a un consorci liderat per la Diputació de Barcelona i del qual també formen part l'Ajuntament i l'Autoritat Portuària de Barcelona. Es tracta d'una mostra semipermanent i provisional que ocupa 800 dels 10.000 m² que ofereix el museu i que està dividida en set àmbits equipats amb teatralitzacions en vídeo que expliquen set històries de la mar a partir d'algunes de les col·leccions del centre. Aquesta exposició és l'avantsala del que hauria de ser l'exposició permanent que, segons estava previst, s'havia abordar immediatament després de les obres de finalització de l'edifici de les **Drassanes Reials**, inaugurat el 16 de febrer del 2013.

Efectivament, el 2013 es va culminar l'obra civil de l'edifici, després de més de vint anys d'obres de rehabilitació i d'una inversió milionària (17 milions d'euros només a la darrera fase) a càrrec de la Diputació de Barcelona, titular de l'edifici, i del govern de l'Estat. Des de llavors, l'edifici s'ha mantingut parcialment buit, a l'espera d'executar el projecte museogràfic que s'havia planejat per culminar a finals del 2014 i que no va ser dotat del finançament corresponent. Mentre no arriba el programa museogràfic definitiu, el MMB ha muntat aquesta mostra a partir de les seves pròpies col·leccions i, a més, ha anat instal·lant en la resta de les naus buides algunes embarcacions de pesca catalanes, brasileres i asiàtiques que fan companyia a la inalterable galera reial de Joan d'Àustria, que segueix col·locada on sempre.

- El gener del 2015, es van obrir a la visita pública els [Pavellons de la Finca Güell](#), una de les obres més desconegudes de Gaudí, situada a Pedralbes i propietat de la Universitat de Barcelona des del 1956. La UB va iniciar el projecte d'obrir el recinte a la visita pública el 2012, redactant un pla director i buscant patrocini privat. El setembre del 2014, va signar un conveni amb l'Ajuntament pel qual cedia els pavellons a la ciutat durant deu anys a canvi d'un milió d'euros. L'Ajuntament es va comprometre a restaurar els immobles (amb un cost de 900.000 euros) i a obrir el recinte al públic i, l'abril del 2015, va anunciar un seguit de millores: taquilles noves, camins, bancs i un vídeo històric que es pot veure a les cavallerisses.

Generalitat de Catalunya

El 2015, els museus i monuments de l'**Agència Catalana del Patrimoni Cultural** van experimentar algunes millores.

- El [Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya \(mNACTEC\)](#), a **Terrassa**, compta, des de l'1 de desembre del 2015, amb un nou local de cafès, vins i platets, La Fàbrica 1909, situat a les instal·lacions del museu. La **nova cafeteria**, que està regentada pels mateixos concessionaris del restaurant La Terrassa del Museu, té entrada per la rambla d'Ègara i pel pati històric del museu i ofereix una capacitat per a quaranta comensals a l'interior i per a seixanta més a la terrassa, que està instal·lada al pati del museu. La decoració del nou espai ha respectat l'estructura de l'edifici de l'antic Vapor Aymerich, Amat i Jover, i l'interior presenta una decoració que dona

continuïtat a l'estètica fabril de la resta del museu.

- L'1 d'agost del 2015, es va inaugurar a **L'Escala** el nou **centre de recepció de visitants del Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries**, un edifici de nova planta començat a construir el 2010 que, per diversos problemes amb els proveïdors de les obres i els subministraments, va quedar pendent de finalització. El centre compta amb una àrea de recepció, sala tallers, botiga i serveis i, des del 2016, ofereix un gran audiovisual per contextualitzar la visita. Més endavant, s'hi obrirà també una cafeteria. El mes d'abril del 2015, també es va inaugurar la **nova sala d'exposicions temporals del museu** gràcies a un conveni amb l'Obra Social "la Caixa".
- L'agost del 2015, va obrir al públic el **centre d'interpretació del conjunt rupestre de la Roca dels Moros al Cogul**, a les Garrigues, sota l'impuls de la Generalitat (Agència Catalana del Patrimoni Cultural), de l'Ajuntament i del consell comarcal. L'edifici, annex i connectat a la balma, un aixopluc natural on es poden visitar, amb guiatge, més de quaranta-dues figures pintades i uns dos-cents seixanta elements gravats, va patir retards estructurals semblants als del centre de visitants d'Empúries, relatats més amunt. L'immoble, impulsat llavors per la Generalitat a través del **Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC)**, es va construir entre el 2009 i el 2011 amb una inversió de 1,35 milions d'euros, però no va poder entrar en funcionament per manca de connexió elèctrica.

Altres centres públics

- L'1 de juliol del 2014, va reobrir al públic la **pedrera romana del Mèdol**, a **Tarragona**, després d'una profunda remodelació i restauració dirigida per la companyia Abertis, gestora del conjunt, en el context d'un conveni signat amb el Ministeri de Cultura, el Departament de Cultura de la Generalitat i l'ajuntament de Tarragona. La inversió, d'1,5 milions d'euros, inclou la creació del nou centre d'interpretació situat a l'àrea de servei El Mèdol de l'autopista AP-7, que compta amb una sala de projeccions per a cent persones. També s'hi pot accedir des de la N-340.

La pedrera romana del Mèdol és un dels tretze monuments que integren el conjunt arquitectònic de la Tarragona romana, declarat Patrimoni Mundial de la Humanitat per la UNESCO. La visita pública forma part dels itineraris culturals del Museu d'Història de Tarragona.

Centres privats

5.1. Barcelona. Museus i fundacions

- Després de disset anys d'activitat exposant la seva col·lecció de forma permanent i programant exposicions d'art i col·leccionisme, la **Fundació Godia de Barcelona** va tancar definitivament les seves portes el 2015. La notícia va transcendir el gener del mateix any i, dies després del tancament efectiu el 2 d'abril, la Fundació va publicar el comunicat oficial. El museu, ubicat a la Casa Garriga-Nogués del carrer Diputació 250, va obrir les portes el 1998 per iniciativa de Liliana Godia i en memòria del seu pare, l'empresari, col·leccionista d'art i pilot de fórmula 1, Francisco Godia (Barcelona, 1921-1990). El comunicat no aclareix el destí de l'exposició permanent ni de tota la col·lecció, formada per més de mil cinc-cents obres d'entre els segles XII i XXI, amb peces romàniques i gòtiques, ceràmiques dels segles XVII i XVIII, dibuixos, gravats i pintures catalanes i espanyoles de finals del segle XIX i començaments del segle XX. El gener del 2015, es va saber que hi havia contactes entre la Fundació i el Museu Nacional d'Art de Catalunya perquè el segon admetés en dipòsit o adquirís la totalitat de la col·lecció o una part. Els problemes financers i la falta d'ajudes per part de les administracions són la raó definitiva del tancament del centre. En els darrers mesos, la Fundació havia venut algunes obres de la col·lecció en subhastes nacionals i internacionals.

La Fundació ha llogat per cinc anys el que era la seva seu a una altra fundació, la **Fundació Mapfre** de Madrid. Des de l'octubre del 2015, s'hi han programat regularment exposicions d'art temporals, sense cap de permanent, la primera de les quals va ser una exposició del Musée Quai d'Orsay de Paris. El centre destinarà 4 milions d'euros

l'any per a la programació, que es coordinarà amb la seu de la Fundació a Madrid.

- En canvi, la [Fundació Suñol](#), ubicada prou a prop de l'anterior, al passeig de Gràcia 98, manté una programació estable d'exposicions de llarga durada que mostren cada any diverses facetes de la col·lecció de la Fundació, una col·lecció d'art contemporani de més de mil dues-centes obres considerada una de les més importants d'àmbit privat a Catalunya. A més, la Fundació també programa exposicions temporals d'altres artistes.
- El 19 de novembre del 2015, va obrir les portes la nova seu de la **Fundació Gaspar**, que programarà exposicions d'art temporals a raó d'unes tres l'any, però no disposarà de permanent. A tal fi, la Fundació ha llogat el Palau dels Cervelló, al carrer Montcada, seu de la galeria Maeght fins al 2012, un edifici que l'Ajuntament havia estudiat per ampliar el Museu Picasso. L'edifici té 1.500 m², 650 dels quals es dedicaran a l'exhibició d'art a la primera planta. Tot i que les obres que es mostraran procedeixen de galeries d'art, la Fundació, una organització sense ànim de lucre creada i dirigida pel besnét de l'insigne galerista Joan Gaspar, no comercialitzarà les obres de la nova seu. El centre disposarà, això sí, de cafeteria i botiga. La històrica Sala Gaspar ja s'havia refundat a la plaça Letamendi, però va tancar el 2013 i, ara, la Fundació s'ha decidit a traslladar-se al barri del Born.
- El 17 de febrer del 2015, va obrir la programació d'activitats culturals i artístiques del **Mazda Space**, un espai de 2.000 m² inaugurat el novembre del 2014 a Barcelona, davant del Born CC, per l'empresa automobilística japonesa Mazda. L'espai acull una exposició permanent de cotxes històrics de la companyia i ofereix exposicions temporals i altres esdeveniments culturals.
- El març del 2015, va obrir al públic la **casa Amatller**, la seu de la [Fundació i Institut Amatller d'Art Hispànic](#), ubicada al passeig de Gràcia 41 de Barcelona. La casa, obra de l'arquitecte Puig i Cadafalch, va pertànyer a l'industrial, xocolater, fotògraf i col·leccionista Antoni Amatller i ara permetrà al públic conèixer la planta principal d'un habitatge benestant de la Renaixença, el seu mobiliari i les seves col·leccions, així com la història d'una família burgesa industrial. Les obres, que haurien d'haver finalitzat a finals del 2013 però que es van dilatar fins a l'octubre del 2014, s'han perllongat durant vint-i-dos mesos i han costat quasi 5 milions d'euros.
- El 15 de novembre del 2015, l'històric [Museu del Calçat](#), obert el 1870 i amb seu a la plaça de Sant Felip Neri des del 1970, va tancar les seves portes després d'una ordre de desallotjament de la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri, l'organisme que regenta l'immoble propietat de l'arquebisbat. La propietat de la col·lecció, el Gremi de Mestres Sabaters de Barcelona i la seva confraria de sant Marc Evangelista (creada el 1202) no podien assumir l'increment del cost del lloguer imposat per l'arrendador de l'immoble, que demanava el triple de l'import que s'estava pagant. El Gremi va encaixar el fons, compost per sabates i similars (originals i reproduccions) i maquinària de l'ofici, i va buidar el local. L'Ajuntament va oferir al Gremi el Museu del Disseny com a destí del fons.

5.2. Catalunya. Centres eclesiàstics

- Des del mes d'agost del 2015, el **Museu Diocesà de Barcelona**, ubicat a l'edifici de la Pia Almoina, s'ha transmutat en un nou centre museístic i en una nova marca: el [The Gaudí Exhibition Center](#), dedicat a la figura i a l'obra d'Antoni Gaudí. La inauguració oficial del centre va tenir lloc el 21 de setembre del 2015. Encara que l'arquebisbat, propietari del museu, defensa que no es tracta d'una transformació sinó de l'adequació d'una part del centre, atès que el museu segueix exhibint (ho fa des del 1916) més de quatre mil obres de les parròquies barcelonines, romanes, medievals i modernes, però és cert és que la reforma de l'edifici i la nova museografia executada per Dani Freixes, dominada per les noves tecnologies (gentilesa de Samsung), prioritza el reclam turístic de Gaudí i anteposa el nou nom del centre al d'abans. El projecte ha estat acompanyat pel The Gaudí Research Institute i per l'empresa Gaudí Barcelona Projects. A la planta superior de la Pia Almoina, s'han instal·lat maquetes i un audiovisual 3D, però moltes peces del fons del Diocesà relacionades amb Gaudí, algunes procedents de la Cripta Güell com ara mobiliari i documents, es despleguen per les sales del museu entre les col·leccions medievals, que, d'aquesta manera, estrenen una nova presentació. El centre inclou el Gaudí Lab, una nova sala per a exposicions temporals i un espai interactiu amb informació sobre els edificis gaudinians de la ciutat.

- El 25 de febrer del 2015, va tenir lloc la inauguració de les obres de rehabilitació del **monestir de Santa Cecília de Montserrat** i dels edificis annexos a **Marganell**, duta a terme per la Diputació de Barcelona. La primera fase del projecte ha estat possible gràcies al conveni signat entre la Diputació de Barcelona, que ha subvencionat les obres amb 800.000 euros entre el 2013 i el 2014, i l'abadia de Montserrat, propietària del conjunt monumental. Un dels nous usos de l'immoble és la creació d'un nou espai artístic adscrit i vinculat al Museu de Montserrat per exposar l'obra en pintura i vitrall de Sean Scully, pintor nord-americà d'origen irlandès i resident a Nova York. Aquest nou centre d'art es va inaugurar el 30 de juny del 2015 amb el nom d'[Espai d'Art Sean Scully](#) juntament amb el nou Institut Art i Espiritualitat Sean Scully de Santa Cecília. El centre està ubicat a l'església mateixa i, a les parets i a l'absis, llueixen pintures al fresc i vitralls, a més d'objectes litúrgics creats per l'artista i cedits desinteressadament al monestir. El centre també compta amb un espai dedicat a la història de Santa Cecília i a l'art d'Scully.

Intervenció artística de Sean Scully a Santa Cecília de Montserrat seu de l'Espai d'Art Sean Scully.
Fotografia: Museu de Montserrat.

- El passat 15 d'agost del 2015, es va inaugurar la [sala museu de la Parròquia de Santa Coloma de Centelles](#) amb diversos materials litúrgics com escultures, retaules, reliquiars o calces, entre altres. El disseny de l'espai és obra de l'arquitecte Romà Aranyó i el catàleg de les peces ha estat a curat per Miquel Mirambell.

5.3. Catalunya. Centres al territori

- El passat 31 d'agost del 2014, es va inaugurar el [Museu del Vermut](#) a **Reus**, propietat del reusenc Joan Tàpias, amb més de cinc mil objectes relacionats amb aquesta beguda, un fons encapçalat per mil quatre-cents ampolles de marques de cinquanta-sis països, a més de cartells, cendrers i instruments que s'utilitzaven en la seva elaboració. Es troba al número set del carrer Vallroquetes, un edifici modernista de l'arquitecte Pere Caselles, i compta amb un restaurant i una vermuteria. L'exposició es divideix en quatre espais dedicats a les principals marques: Miró Salvat, Yzaguirre, De Müller (Vermut Iris) i Martini.

- El passat 14 de desembre del 2014, es va obrir el [Museu del Caganer de Catalunya](#) a **Centelles**, el primer museu fixe i estable de la seva especialitat, per iniciativa del col·leccionista i artista Jordi Serrate. El centre, que va ser inaugurat pel president de l'associació Amics del Caganer de Catalunya, se situa als baixos del domicili del propietari, al carrer Jesús 36, i compta amb mil dos-cents trenta-quatre caganers.

- El 24 de gener del 2015, es va inaugurar el [Centre d'Interpretació de l'Espeleologia de Vallirana](#), situat a la seu del Centre Excursionista de Vallirana (CEV). L'equipament ha estat impulsat pel CEV amb el suport de l'Ajuntament.
- El 4 de juliol del 2015, es va estrenar l'[Espai Museístic del Cinema - Col·lecció Josep M. Queraltó](#) a **Vallbona de les Monges**. Es tracta d'una col·lecció d'objectes relacionats amb la cinematografia que Queraltó, natural de Vallbona, ha recopilat al llarg dels anys. La col·lecció, una de les més importants del món, està formada per més de vint mil objectes, i el centre, ubicat davant de l'Ajuntament, n'ofereix un petit tast: més d'un centenar de peces exposades en dues sales. El projecte de la Fundació Aula de Cinema - Col·lecció Josep M. Queraltó sempre ha estat crear un gran museu de l'audiovisual a Barcelona dedicat al cinema, la radio, la televisió i les telecomunicacions, però tots els intents que han fet, tres des del 2005, han fracassat per manca de suport empresarial i institucional.

Memòria democràtica

6.1. Barcelona

Barcelona, la capital del país, encara no compta amb espais permanents memorialistes com els que tenen altres ciutats, fet que critiquen importants sectors de les entitats especialitzades i de la ciutadania en general. Habitualment, el [Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya](#) no participa en les iniciatives sobre aquesta matèria que impulsa l'ajuntament de Barcelona. Recordem que el MD té la seu a Barcelona, al carrer Peu de la Creu 2. La nova seu va obrir les portes al públic el 25 d'abril del 2015.

Mentrestant, el **Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)** segueix gestionant alguns espais de memòria museïtzats oberts al públic. El 4 d'abril del 2015, va reobrir, després de realitzar nous treballs de restauració i museïtzació, les **bateries del Turó de la Rovira**. D'altra banda, el Servei d'Arqueologia de la ciutat va iniciar, el 2015, la documentació i restauració dels grafitis dels calabossos del castell de Montjuïc.

6.2. Catalunya. La Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic

La **xarxa territorial dels espais del Memorial Democràtic (MD)** segueix aturada. El Memorial Democràtic és la institució de la Generalitat creada per llei el 2007 i que el 2010 va impulsar una xarxa d'una vuitantena de centres o espais museïtzats sobre la II República, la Guerra Civil i la lluita antifranquista. La crisi que pateix el MD des del 2011, no obstant, ha continuat. La seva seu central, situada a la Via Laietana de Barcelona, va tancar el febrer del 2011. Després de diverses propostes de noves ubicacions, es va optar per instal·lar la nova seu del MD al carrer Peu de la Creu 2 de Barcelona, a tocar del MACBA, on es trobava anteriorment Edicions 62. La Generalitat ha llogat l'immoble, que ha hagut de ser sotmès a una austera rehabilitació interior. El 25 d'abril del 2015, es va estrenar amb una jornada de portes obertes en què es podien visitar tres petites exposicions temporals. La seu inclou, a més de les oficines del MD, espais per a reunions i exposicions i el Centre de Documentació. La xarxa d'espais, però, segueix sense reunir-se, i el MD no la lidera, ja que els centres de la xarxa no en reben suport. Molts centres d'interpretació locals han passat a ser simples extensions d'altres museus. Malgrat la paràlisi del MD, la xarxa ha incorporat nous centres impulsats per la seva pròpia administració local titular.

- El novembre del 2014, es van incorporar a la [Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya](#) els espais de memòria dels ajuntaments d'**Alcoletge** i de **Castellnou de Bages**. El **centre d'interpretació de la Guerra Civil "Ermengol Piró"**, d'Alcoletge, dedicat principalment al front del Segre, es va inaugurar el 14 de març del 2013 i el **Museu dels Maquis** de Castellnou de Bages va néixer arran de l'exhumació, el 1999, del maqui Caracremada, assassinat el 1963 i enterrat anònimament al cementiri local.
- El 2015, va obrir les portes a **Agullana** un **centre d'interpretació sobre l'exili cultural català vinculat al**

Museu de l'Exili de la Jonquera (MUME). L'any anterior, l'ajuntament d'Agullana i el MUME havien signat un conveni de col·laboració. La inversió va pujar a 108.000 euros, 63.000 per a la rehabilitació de l'edifici i 55.000 per a la museografia. L'exposició permanent ocupa un espai de 70 m² en un local ubicat a la plaça major del poble.

- A finals de desembre del 2014, es va renovar l'**Espai Macià** de **Les Borges Blanques**, un centre inaugurat el 2011 i dedicat al primer president de la Generalitat republicana.
- El 18 de gener del 2015, es va inaugurar el **Centre d'Interpretació de l'Última Defensa de Barcelona (CIUDB)** al Pago, a **Subirats**, per iniciativa de l'Ajuntament. Es tracta d'un equipament museogràfic instal·lat a les antigues escoles del barri del Pago que contextualitza els fets ocorreguts el 22 i el 23 de gener del 1939 en aquest lloc, a la carretera, quan les tropes republicanes van intentar barrar el pas a les tropes franquistes que s'acostaven a Barcelona. Posteriorment, molts dels soldats lleials, perseguits pels rebels, van ser morts a la Serra de Riés, entre Subirats i Olesa de Bonesvalls. La recerca efectuada entre el 2014 i el 2015 va permetre recuperar uns pocs individus enterrats en fosses que formaven part del grup d'una quarantena de persones que, segons es creu, hi van perdre la vida. Al centre, es pot veure un audiovisual i material bèl·lic recuperat per una entitat local, el Centre d'Estudis de Subirats (CESUB).
- L'abril del 2015, l'ajuntament de **Tortosa** va reobrir al públic el **refugi antiaeri de la Guerra Civil** ubicat a la zona de l'Eixample de la ciutat, just al darrere de l'antic cinema Fèmina. Aquest refugi consta d'un passadís principal i de diverses galeries que recorren, al llarg de 120 metres, el subsòl del barri del Garrofer. El refugi, que era el més gran de la ciutat i que podia encabir fins a quatre-centes persones, ha estat museïtzat amb un mural explicatiu a l'exterior i, a l'interior, amb un muntatge de llum i so de fort impacte emocional.